

PRIVILEGIJI NA BRODSKOM TERETU

Prof. Đorđe Ivković, dipl. iur., dipl. oec. *

UDK347.798

Pregledni znanstveni rad

Primljeno: lipanj 2007.

Razmatra se definicija privilegija na brodu prema doktrini. Analiziraju se i odredbe Pomorskog zakonika o privilegiju na teretu. Proučavaju se odredbe toga propisa o privilegijima na brodu i na teretu. Upozorava se na važne razlike između tih dviju vrsta specifičnih zakonskih založnih prava, uzimajući u obzir lokaciju tih odredaba u Pomorskom zakoniku. Ističe se povezanost ostvarenja privilegija na teretu i instituta privremenih mjera te se upozorava na teškoće koje nastaju u praksi. Upozorava se i na razliku između odredbe čl. 965. Pomorskog zakonika o privremenoj mjeri na teretu (koji je nazvan "stoppage in transitu") i privremene mjere za ostvarenje privilegija na teretu. Posebna analiza usmjerena je na situaciju kad se brod koji vije stranu zastavu nalazi u luci u Republici Hrvatskoj i na problem primjene Pomorskog zakonika odnosno upućivanja na strano pravo, s obzirom na to da nema jasnog upućivanja na strano pravo za privilegije na teretu.

Ključne riječi: privilegij na teretu, privilegij na brodu, založno pravo, privremene mjere, mjerodavno pravo

1. UVOD - POJAM PRIVILEGIJA NA BRODSKOM TERETU

Privilegiji na brodskom teretu¹ rijetko se sreću u praksi, iako su poznati i koriste se od davnih vremena. Tragove uređenja privilegija na brodskom teretu možemo pronaći već u Digestima, zatim u Consolato del mare, Roles d'Oleron, Code de Commerce itd.²

* Prof. Đorđe Ivković, dipl. iur., dipl. oec., odvjetnik u mirovini, Piran, Slovenija

¹ Engl. *lien on cargo*; franc. *privilèges sur la cargaison*; tal. *privilegi sulle cose caricate*; njem. *Pfandrecht an den Gütern*; rus. *требования груза*.

² Podrobnije vidi Berlingieri, I diritti di garanzia sulla nave, l'aeromobile e le cose caricate., 1965., str. 252 i sl.; Code de Commerce, čl. 306-308.

Doktrina smatra da je privilegij na teretu donekle sličan pravu retencije³ i smatra da je zapravo riječ o "... pravu prvenstvenog namirenja i pravu na stvaranje založnog prava u određenom roku i uz određene kautele".⁴

Taj institut nije bio predmetom međunarodne unifkacije. U nacionalnim propisima pojedinih država nalazimo na prvi pogled slična, ali u nekim segmentima i bitno različita rješenja.

Pomorski zakonik⁵ (u daljnjem tekstu: PZ) odredbe o privilegijima na teretu sadržava u čl. 592.-597. iz kojih se vidi da imaju sličnosti s privilegijima na brodu, ali i da postoje bitne razlike.

2. PRIVILEGIJI NA BRODU I PRIVILEGIJI NA BRODSKOM TERETU - SLIČNOSTI I RAZLIKE

Tražbine koje su privilegirane mogu nastati iz ugovornih ili izvanugovornih odnosa. Privilegij se ne stvara ni posjedom ni detencijom. I pomorski privilegij na brodu⁶ i onaj na teretu nastaju *ex lege* samom činjenicom događaja koji je predviđen zakonom, i to za privilegij na brodu u čl. 241., a na teretu u čl. 592. st.1. t. 1.-3. PZ.

Privilegij na brodu može se utužiti. Ta se tužba može zabilježiti u upisnik u kojem je upisan brod. Privilegij na brodu može se upisati, a na temelju čl. 953. st. 2. PZ može čak biti osnova za privremenu mjeru zaustavljanja broda, itd.

³ Vjerojatno radi isticanja te razlike uvršten je i čl. 595. Retencija i privilegij mogu se naći i u koliziji.

⁴ Branko Jakaša i Emilio Pallua, *Stvarna prava i privilegije*, 1964. (rukopis), str. 110, *Pomorska enciklopedija*, VIII, str. 117; Branko Jakaša, *Udžbenik plovodbenog prava*, I izdanje, 1979., str. 281-283.

⁵ Pomorski zakonik, Narodne novine br. 181/04.

⁶ Odredbe o privilegijima na brodu primjenjuju se i na jahtu (čl. 2. PZ). Tek usput navedimo da čl. 190. Pomorskog zakonika predviđa i brodice za prijevoz tereta kao i Pravilnik o brodicama i jahtama. Čl. 3. st. 1. t. 2. (NN 27/05, 57/06, čl. 24. st 1. t. 3.), ali u čl. 592. glede privilegija na teretu spominje samo "brod", iz čega treba zaključiti da se odredbe čl. 592.-597. ne primjenjuju na brodice. Ipak treba razmisliti primjenjuju li se odredbe Pravilnika o brodicama i jahtama eventualno i na privilegij na teretu na brodici, kad je spomenuti Pravilnik, možda i protuustavno, stvorio privilegij na brodici, koji Pomorski zakonik ne određuje. Izgleda, naime, donekle čudno i nelogično da po Pravilniku postoje privilegiji na brodici, ali ne i na teretu koji ta brodica prevozi.

Privilegij na teretu može se također utužiti, ali PZ ne predviđa mogućnost njegova upisa.

Međutim, prema odredbama Zakona o upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima⁷ (u daljnjem tekstu: Zakon o upisniku tražbina) omogućeno je upisivanje "osiguranja" u Upisnik sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika, koji je Upisnik javna knjiga (arg. iz čl. 2. st. 1. Zakona o upisniku tražbina).

Prema čl. 6. st. 5. Zakona o upisniku tražbina upisuju se:

"5. mjere zabrane otuđenja ili opterećenja predmeta osiguranja, određene u skladu sa zakonom."

Pomorski zakonik u čl. 597. st. 1. t. 3. predviđa izdavanje privremene mjere, a Ovršni zakon⁸ u čl. 297. st.1. određuje:

*"(1) Radi osiguranja novčane tražbine može se odrediti svaka mjera kojom se postiže svrha takva osiguranja, a osobito:
zabrana protivniku osiguranja da otuđi ili optereti pokretnine, oduzimanje tih stvari i njihovo povjeravanje na čuvanje predlagatelju osiguranja ili trećoj osobi."*

Potrebno je dakle formulirati prijedlog za privremenu mjeru na način da odgovara onome što zahtijevaju odredbe Zakona o upisniku tražbina.

Mjesna nadležnost određena je u čl. 11. st. 1. t. 3. Zakona o upisniku tražbina. Izvjesna je teškoća dostava protivniku osiguranja koji se nalazi izvan Republike Hrvatske. Problem može općenito nastati već kod prijedloga za privremenu mjeru u pogledu identificiranja tko je točno protivnik osiguranja.

Kod sastavljanja prijedloga za privremenu mjeru potrebno je udovoljiti zahtjevu iz čl. 12. st. 3. Zakona o upisniku tražbina, odnosno za drugi dio (DIO "B").

Valja upozoriti na odredbu Ovršnog zakona u čl. 297. st. 2. prema kojoj se *privremenom mjerom ne stječe založno pravo*, iz čega slijedi da odredbe glave III. ne dolaze do primjene, osim ako se nakon postupka opravdanja privremene mjere založno pravo odredi u presudi.

Prema navedenoj odredbi čl. 30. st. 5. Zakona o upisniku tražbina, o prigovoru protiv zaključka odlučuje općinski sud na području kojeg se nalazi sjedište službe upisa.

⁷ Narodne novine 121/05.

⁸ Narodne novine 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05.

Možda je ovo mjesto da se razmotri i nadležnost za privremenu mjeru na teretu. Iz odredbe čl. 841. st. 6. Pomorskog zakonika očito je da je za privremenu mjeru osiguranja nadležan trgovački sud nadležan za pomorske sporove. To je zapravo meritorni dio privremene mjere, a ta je mjera osnova za upis. Općinski sud može rješavati samo o postupku upisa i ne može donositi meritornu odluku o privremenoj mjeri (čl. 31. Zakona o upisniku tražbina).

Ni jedna ni druga vrsta privilegija ne prestaju promjenom vlasnika (čl. 243. i 593. PZ), i jedan i drugi prestaju iz PZ-om navedenih razloga (čl. 246. i 597. PZ), prestankom privilegija ne prestaje tražbina (čl. 249. i 593. PZ), za oba je zakonom određen red prvenstva (čl. 245. i 594. PZ), kao i rokovi (čl. 247. i 597. PZ).

Razlike su dosta bitne jer privilegij na teretu, prema čl. 592. PZ, nastaje radi osiguranja samo sljedećih tražbina:

1. *sudskih troškova učinjenih u zajedničkom interesu svih vjerovnika u postupku ovrhe ili osiguranja radi toga da se sačuvaju stvari ili da se provede prodaja te troškova čuvanja i nadzora tih stvari od ulaska broda u posljednju luku,*
2. *tražbina na osnovi nagrade za spašavanje i doprinosa iz zajedničkih havarija koje terete stvari,*
3. *tražbina iz ugovora o prijevozu, uključujući i troškove uskladištenja ukrcanih stvari.⁹*

Slučaj naveden pod točkom 1. zapravo se ne događa dok je teret na brodu u plovidbi, onaj pod točkom 2. najvjerojatnije se događa dok je teret na brodu, a iz točke 3. djelomično dok je teret na brodu, ali i dijelom kad je teret izvan broda (tijekom uskladištenja).

3. PRIVILEGIJ NA BRODSKOM TERETU I PRIVREMENE MJERE

U odredbama PZ-a o privilegijima često se pojavljuje pozivanje i upućivanje na privremene mjere kojima se aktivira privilegij ili se prekida rok prestanka. Iz PZ-a jasno proizlazi da se radi ostvarenja privilegija na brodu primjenjuju odred-

⁹ U tekstu PZ-a navedeno je "ukrcanih" stvari. Smatram da to nije logično. Činjenica je da je u Uredbi o stvarnim pravima na brodu i o pomorskim privilegijima iz 1939. u § 6. određeno "iskrcane" stvari. Također i u Codice della navigazione čl. 561. ("cose scaricate". Vjerojatno se "ukrcane" treba shvatiti "koje su bile ukrcane".

be čl. 953.-964. PZ. Međutim, te se odredbe primjenjuju samo na privilegije na brodu i nisu primjenjive na ostvarenje privilegija na brodskom teretu.

PZ ipak sadržava i odredbe o privremenim mjerama na teretu, i to u čl. 965. Za razliku od odredbi čl. 953. o privremenim mjerama na brodu sa specificiranim pomorskim tražbinama, odredba čl. 965. nema specificirane, nazovimo ih, "teretne tražbine", jer se mogu zatražiti i odobriti "*Radi osiguranja novčanih ... i nenovčanih tražbina*", dakle dosta neodređeno. Zapravo, odredba čl. 956. predviđa samo "*...privremenu mjeru koja se sastoji u tom da će se odrediti iskrcaj tereta s broda i njegovo čuvanje u javnom skladištu ili drugom prikladnom mjestu...*"¹⁰ Prema tome, ta odredba nije prikladna, odnosno ne bi se mogla primijeniti kad je teret već iskrčan, jer točno navodi da se predlaže protiv "*... osobe koja je ovlaštena da raspolaže teretom koji se nalazi na brodu*", a to određuje PZ.¹¹ Odredba ne određuje vremensku granicu. S obzirom na to da je određena pasivna legitimacija (protivnik predlagatelja), i to je jedno ograničenje za primjenu u pogledu privilegija na teretu. Trebalo bi dakle primijeniti odredbe Ovršnog zakona, uključujući i odredbe o postupku opravdanja privremene mjere (čl. 303. Ovršnog zakona).

Vraćajući se na odredbe o privilegijima na teretu, vidi se da čl. 592. st. 1. određuje da se odredba o privilegijima primjenjuje samo "*... na stvarima ukrcajnim na brodu...*" Odredbe čl. 953. i sl. ne dolaze u obzir. Znači li to da za fazu nakon iskrcaja nema u PZ specifičnih odredaba o privremenim mjerama na teretu? A privremenu mjeru traži čl. 597. st. 1. t. 3. Ako je to točno, u tom bi slučaju trebalo za privremenu mjeru primjenjivati odredbe Ovršnog zakona. Kako postoji privilegij na teretu dok je još ukrčan (čl. 592. PZ) i privilegij traje još 15 dana nakon iskrcaja, kada dođe do iskrcaja na temelju privremene mjere po čl. 965., bilo bi logično da privilegij ostaje na snazi još 15 dana nakon takvog iskrcaja. S druge strane, iz odredbe čl. 597. st. 1. t. 3. PZ proizlazi da se privremena mjera može zatražiti i odobriti i nakon iskrcaja u roku 15 dana "*...od kada su stvari iskrčane*". Dakle privremena mjera broj 2.

¹⁰ Primijenit će se odredbe Ovršnog zakona, čl. 300. i sl.

¹¹ Pitanje kod te odredbe može biti tko je protivnik predlagatelja za privremenu mjeru. Po odredbi je to osoba ovlaštena raspoladati teretom, ali tko je to ako se nitko ne javi za teret, a teretnica je "po naredbi"? To bi mogao biti i krcatelj ili čak postavljeni skrbnik. Osim toga i prijevoznik mora na neki način biti stranka u postupku jer se dotiče i njegov položaj i interes. Ta privremena mjera nije ona koju zahtijeva čl. 597. st. 1. t. 3. PZ. Ako i kada se teret iskrca po privremenoj mjeri iz čl. 965., vjerovnik mora zatražiti posebnu privremenu mjeru unutar roka od 15 dana od iskrcaja.

PZ nema odredaba o postupku provedbe privremene mjere iz čl. 965. pa se primjenjuje Ovršni zakon. No, nije baš sasvim jasno je li kod privremene mjere po čl. 965. PZ potrebna tužba radi opravdanja te privremene mjere. Nije potrebno dokazivati opasnost onemogućenog odnosno otežanog namirenja. Naime, jasno je da se predlagatelj neće moći namiriti bez privremene mjere jer će u tom slučaju prestati privilegij. Dovoljna je vjerojatnost postojanja tražbine. Tužba nije dostatna. Jednako i kod privremene mjere po čl. 597. st. 1. t. 3. PZ. Budući da se primjenjuje Ovršni zakon, smatram da se treba pridržavati i odredaba o opravdanju privremene mjere.

PZ u odredbi čl. 597. st. 1. t. 3. kao da predviđa mogućnost prestanka privilegija jedino ako su stvari "iskrcane"! Formulacija "... od dana kad su stvari iskrcane" značila bi da dok su na brodu, ne teče rok od 15 dana.

Nije nužno da je teret predan trećoj osobi, pa se može nalaziti i kod prijevoznika.

Konačno, privilegij, na temelju odredbe čl. 593. PZ, prelazi i u slučaju kada teret dobije novoga vlasnika, koji očito može postati vlasnikom i tek 14. dana.

Postoji mogućnost da je teret iskrcan i uskladišten na temelju privremene mjere određene po čl. 965. PZ protiv "osobe ... ovlaštene da raspolaže teretom"¹² u času ulaganja i donošenja privremene mjere. Je li novčana ili nenovčana tražbina koja je bila osnova za privremenu mjeru iz čl. 965. PZ istovremeno i osnova za privilegij na teretu po čl. 592. PZ, može biti sporno. Odredba čl. 965. PZ ne govori ništa o zabrani otuđenja (osim ako nije tako formulirano u rješenju o privremenoj mjeri) pa je moguće zamisliti da vjerovnik ima privremenu mjeru protiv starog vlasnika, a da i protiv starog i/ili novog vlasnika mora postupati po čl. 597. PZ novim prijedlogom za privremenu mjeru u roku od 15 dana, jer izgleda da privremena mjera po čl. 965. PZ ne prekida rok prestanka prema čl. 597. PZ.

PZ u čl. 592. st. 1. t. 3. određuje da su, između ostalih, tražbine koje *ex lege* stvaraju privilegij na teretu i tražbine iz ugovora o prijevozu, uključujući i troškove uskladištenja ukrcanih stvari. Te tražbine obuhvaćaju vozarinu, oštećenja i gubitak tereta, zakašnjenje, smanjenje vrijednosti i sl. (čl. 526.-546. PZ).¹³

¹² Čl. 526.-546., čl. 547.-574. PZ.

¹³ Ima mišljenja da se ne odnosi na *dead-freight*, odnosno na tzv. mrtvu vozarinu.

Nije sasvim jasno što je zakonodavac želio uključivanjem u privilegirane tražbine i onih s naslova troškova uskladištenja ukrcajnih stvari. Uključivanje tih tražbina u privilegirane ne čini se opravdanim. Vjerojatno se misli na skladištenje nakon iskrcaja, što je uređeno čl. 541.-546. PZ, pa je pitanje troškova skladištenja riješeno na drugi način. Naime, skladištar ima pravo retencije. Bilo bi mu u interesu da podnese prijedlog za privremenu mjeru zbog mogućnosti da se teret proda.¹⁴

Pitanje pasivne legitimacije kod takvog slučaja također je problematično, a najviše u slučaju teretnice po naredbi. Čini se da bi prijevoznik morao usmjeriti postupak protiv krcatelja. Dublja analiza tog problema ipak nadilazi okvire i ciljeve ovog rada.

Određenu važnost imaju i odredbe čl. 595. PZ o prijevoznikovu pravu retencije kao i čl. 595. PZ o tome da se izvršavanjem prijevoznikova prava retencije ne dira u red prvenstva tražbina osiguranih privilegijima na brodskom teretu.

4. PRESTANAK PRIVILEGIJA

U svezi s korištenjem pojma “prestanak” doktrina smatra da je kod privilegija na brodu riječ o prekluzivnom roku.¹⁵

Jedan od razloga prestanka privilegija prema čl. 597. t. 4. PZ jest i slučaj kad su iskrcane stvari “... na zakonit način prešle u ruke trećih osoba koje ih ne drže u ime dužnika”.¹⁶

Dakle, treće osobe na koje prelazi teret ne smiju držati teret u ime dužnika. Posao kojim su stvari predane trećoj osobi ne mora biti naplatan. Predaja mora

¹⁴ Čini se da pravo retencije skladištara ima drugi učinak nego pravo retencije prijevoznika (čl. 595. PZ). S druge strane čini se da bi skladištar također imao privilegij za te troškove.

¹⁵ Jakaša i Pallua, *op.cit.*, str.104. Za privilegij na brodu pomorske konvencije iz 1926. (čl. 9.) i 1967. (čl. 8.) određuju da privilegiji utrnjuju - *s'eteignent, cease to exist* (1926); *shall be extinguished*, (1967). Konvencija iz 1967. izričito određuje da ne može biti ni obustave ni prekida tog roka. Odatle je dopušteno izvesti da je riječ o prekluzivnom roku privilegija na brodu. Isto pravilo moglo bi vrijediti i za privilegij na teretu.

¹⁶ U odredbi čl. 564. talijanskog Codice della navigazione taj je razlog stiliziran tekstem “... *prima che le cose siano passate legittimamente a terzi*”, što je talijanska doktrina prihvatila, bez primjedbe. Volli, Privilegi, Diritto della Navigazione, Nuovissimo Digesto Italiano, 1966. (Estratto) str. 13; Berlingieri, F., I Diritti di garanzia sulla nave, l'aeromobile e le cose caricate, 1965., str.423.

biti fizička, jer sam posao kao naslov (titulus) nije dostatan bez fizičke predaje (modus).

5. UMJESTO ZAKLJUČKA - PROBLEM MJERODAVNOG PRAVA ZA PRIVILEGIJE NA TERETU NA BRODU POD STRANOM ZASTAVOM U HRVATSKOJ LUCI

Kad brod koji vije stranu zastavu prevozi teret i iskrcava ga u luci u Republici Hrvatskoj, treba detaljno razmotriti odredbe koje se primjenjuju. Postavlja se pitanje primjenjuje li se PZ ili pak PZ upućuje na strano pravo. PZ nema direktnih odredbi pa ni konkretnog upućivanja na strano pravo izričito za privilegije na teretu.

Odredba čl. 966. glave I., dijela desetog PZ (O mjerodavnom pravu i o nadležnosti sudova Republike Hrvatske) određuju da se dio deseti primjenjuje “...na sve odnose iz pomorske plovidbe”. Očito je da su i odnosi vezani uz teret na brodu dio pomorske plovidbe. Čini se, dakle, da bi trebalo primijeniti odredbe PZ-a o mjerodavnom pravu.

Međutim, već sljedeći članak 967. PZ jasno određuje da se odredbe glave II. (čl. 967.-988.) primjenjuju na svaki plovni objekt koji je brod. Teret nije brod, pa se prema toj odredbi čl. 967. na privilegij na teretu ipak ne bi primjenjivale odredbe glave II. dijela desetog PZ-a.

Postavlja se pitanje je li odredba čl. 966. PZ u glavi I. sveobuhvatnija, “jača” od odredba glave II., tj. primjenjuju li se odredbe PZ-a mjerodavnom pravu i nadležnosti sudova na “SVE ODNOSI”, dakle i na brodski teret bez obzira na to što taj teret nije spomenut u glavi II. Mislim da se primjenjuju na “sve” i zato što se glava II. primjenjuje samo na dio odnosa. To znači da, iako se u glavi II. spominje samo brod, pozivanje odredbi na “brod” treba tumačiti i šire na način da se te odredbe primjenjuju i na brodski teret.

Sljedeći problem su odredbe glave II., najprije čl. 967. koji se može tumačiti tako da se odredbe glave II. primjenjuju na sve terete na plovnom objektu koji se smatra brodom prema hrvatskom pravu ili pravu države pripadnost koje taj objekt ima.

Odredba čl. 968. st. 1. PZ upućuje na materijalne odredbe (uz isključenje kolizijskog prava) stranog materijalnog prava.

Problem može nastati kod odredbe st. 2. čl. 968. PZ. Treba, naime, razriješiti je li privilegij na teretu stvarno pravo. Glede toga ističem da su odredbe o privi-

legijima na teretu locirane u PZ-u u dijelu sedmom - UGOVORI, čl. 592.-597., dok su privilegiji na brodu locirani u dijelu petom - STVARNA PRAVA, glava II., čl. 241.-252. Prema tom zakonodavnom lociranju odredaba PZ-a, očito je da su privilegiji na brodu stvarna prava, dok to nije očito za privilegije na teretu.

Svakako, privilegij na teretu ima slabiji pravni položaj. Brže prestaje, formalnosti za njegovo postojanje odnosno utvrđenje su složeniji, učinak je slabiji. Očito da vjerovnik privilegija na teretu ima lošiju situaciju od vjerovnika hipoteke i privilegija na brodu. Osim toga privilegij na brodu može se upisati u upisnik brodova, može biti osnova za privremenu mjeru, dok privilegij na teretu ne može.

Ako se tako gleda, teško je reći da je privilegij na teretu stvarno pravo. No, on ima i dosta elemenata stvarnog prava, od kojih je najvažniji prijenos privilegija na novog vlasnika kao i veza koja postoji između privilegija na teretu i privremene mjere, koja je bitna na temelju čl. 597. st. 1. t. 3. i niza drugih odredaba PZ-a.

Već je uvodno spomenuto da doktrina ima svoje mišljenje o pravnoj naravi privilegija na teretu:

“Pravni značaj ovog instituta je donekle drukčiji nego što je pravni značaj privilegija na brodu. U ovom slučaju naime ne radi se o zakonskoj hipoteci, nego o pravu prvenstvenog namirenja i pravu na stvaranje založnog prava u određenom roku i uz određene kautele ... Svrha ovog instituta je da određeni krug vjerovnika osigura od toga da ne bi došli u konkurenciju s običnim vjerovnicima svoje protustranke i da bi, čak i u slučaju stečaja, zadržali pravo prvenstvenog namirenja iz tako obrazovane razlučne mase.”¹⁷

Doktrina, dakle, smatra da je značaj “donekle drukčiji”, tj. nije sasvim drukčiji. Uz to doktrina smatra da je svrha stjecanje prava prvenstva pri osnivanju stečajne razlučne mase, što je karakteristika stvarnih prava.¹⁸

Zanimljiva je odredba čl. 81. Stečajnog zakona:¹⁹

“Vjerovnici koji imaju založno pravo ili pravo na namirenje na kojoj stvari ili pravu koji su upisani u javnoj knjizi (zemljišnoj knjizi, upisniku brodova, zrakoplova,

¹⁷ Jakaša/Pallua, Stvarna prava i privilegije, rukopis, 1964., str.110.

¹⁸ Nisam uspoređivao odredbe stečajnih odredbi iz 1964., ali sada važeći Stečajni zakon ima neke odredbe u čl. 81. i sl.

¹⁹ Narodne novine 44/96, 29/99, 129/00, 123/03 i 82/06.

intelektualnog vlasništva i sl.), imaju pravo pokrenuti ovršni postupak radi prodaje stvari ili unovčenja prava prema odredbama članka 164.a ovoga Zakona.”²⁰

Važno je upozoriti da ta definicija daje razlučno pravo i za “... pravo na namirenje ...” koji je opis doktrina dala privilegiju na teretu i dalje daje pravo “... na unovčenje prava ...” U takvoj situaciji smatram da bi se odredbe Pomorskog zakonika o stvarnim pravima na brodu trebale primijeniti i kod privilegija na teretu i to prema odredbi čl. 968. st. 2. tj. za slučajeve problema “*real rights register*” i “*flag register*”²¹ koji će tek utvrditi pravo države zastavu koje vije brod.²²

Sljedeća faza bila bi utvrđivanje tog stranog prava.

Budući da nema međunarodnih konvencija o privilegijima na teretu, treba primijeniti strano važeće pravo. I to može biti više nego komplicirano jer problematika privilegija općenito se razlikuje kod pravnih sustava koji imaju zakone od onih gdje se koristi i *common law*. Ovaj potonji baš je u pogledu privilegija na brodu katkada teško dokučiv, a glede privilegija na teretu još i više.²³ Postoje dvije mogućnosti: a) da strano pravo koje bi se trebalo primijentiti uopće ne predviđa privilegij na teretu ili b) da ga predviđa.

Postavlja se pitanje: ako strano pravo ne predviđa privilegij na teretu, dolazi li podredno do primjene PZ-a? Možda je znakovito da sve konvencije o privilegijima na brodu dopuštaju članicama da odrede i dodatne privilegije u svojim propisima.²⁴ Smatram dakle da bi u takvom slučaju trebalo primijeniti odredbe PZ-a.

²⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona, Narodne novine 123/03.

²¹ Vidi Ivković, Pomorski privilegiji, 2007., str. 23, ad čl. 969. st. 1. t.2.; str. 144-147 i dalje.

²² Čl. 968. (2) Kada kolizijske odredbe ovog dijela Zakonika upućuju na primjenu prava državne pripadnosti broda, a to pravo dopušta da brod privremeno vije zastavu druge države u kojoj se vodi zakupovni registar, za sporni će se odnos primijeniti pravo države čiju zastavu brod privremeno vije ako to predviđa pravo državne pripadnosti broda.

²³ Već sam engleski izraz *lien* (koji odgovara nekako izrazu *privilegij*) razlikuje se u *common law* na *traditional maritime liens* i *statutory rights in rem*, a podjela ide još i dalje. Kako će se dobiti baš odgovarajuće odredbe stranog prava, recimo preko ministarstva, i nije baš sigurno. Vidi Ivković, Pomorski privilegiji, 2007., str. 59-73.

²⁴ Konvencija o privilegijima iz 1926., u čl. 3. st. 2., ona iz 1967. u čl. 6., ona iz 1993. u čl. 6. Čini se dakle da je to općeprihvaćeno pravo država, bar za privilegij na brodu, pa bi najvjerojatnije bilo, da postoje konvencije, prihvatljivo i za privilegij na teretu.

Ako bi se smatralo da se dio deseti (O mjerodavnom pravu...) ne primjenjuje na privilegije na teretu, trebalo bi se koristiti odredbama čl. 986. PZ ili primijeniti odredbe o sukobu zakona.

Smatram da čl. 986. PZ daje tako široke granice da se, s obzirom na sličnost privilegija na brodu i teretu, mogu "... na odgovarajući način primijeniti načela Pomorskog zakonika i drugih zakona ..." pa tako i "... načela pravnog poretka Republike Hrvatske ..."

Čini se, ako bi se odlučilo da se primjenjuju odredbe o sukobu zakona, da bi tada vjerojatno nastao problem polaznog propisa države zastavu koje brod vije, ako je riječ o brodu koji vije zastavu *flag register*.

Summary

Đorđe Ivković *

LIEN ON CARGO CARRIED ON SHIP

This paper discusses the definition of the lien on cargo in doctrine, as well as in the provisions of the Maritime Code. The differences are analysed according to the location of the provisions regarding the lien on ship and the lien on cargo in the Maritime Code. There is a close connection between the arrest of the ship and arrest of the cargo although with different results. A difference exists between "stoppage in transit" and arrest of cargo due to privilege. Special attention is paid to the study of the position of a ship flying a foreign flag while in Croatia, since no specific provisions are provided for in the Maritime Code.

Key words: lien on cargo carried on ship, lien on ship, pledge, provisional measures, applicable law

* Prof. Đorđe Ivković, LL. B., B. Sc. (Econ.), Lawyer in retirement, Piran, Slovenia

